Obarsàxartitsch in dr Schual

Obarsàxartitsch fir àlli!

Ein Arbeitsheft zur Integration
des Obersaxer Dialekts in die Schule

Anne von Gunten und Alex Marty

2003

Herausgeber:
Gemeinde Obersaxen
Idee und Ausführung:
Anne von Gunten
Birkenweg 21, 3014 Bern
Alex Marty
Meierhof, 7134 Obersaxen
Lektorat:
Maria Ettlin-Janka
Illustration:
Mathias Hämmerly
Birkenweg 21, 3014 Bern
Druck:
Spescha & Grünenfelder, 7130 Ilanz

Herzlichen Dank an:
- Maria Ettlin-Janka für zahlreiche Tipps und gründliche Korrektur
- Häme für die tollen Bilder
- allen Schülern, welche bei den ersten Anwendungsversuchen die Versuchskaninchen spielen mussten
- allen Obersaxern, die den Autoren geduldig Auskunft über ihr Sprachverhalten gegeben haben

Obarsàxartitsch in dr Schual!

Z Obarsàxa redat ma Obarsàxartitsch. Dia meischta daheima mit dr Mamma und dm Pappa, mit da Gschwischtarti und da Varwàndta. De mit da Koleega in dr Friizit odar uf am Schualplàtz. Nü in dr Schual, wenns glittat het, de waggslat ma ins Hoochtitsch. Vilicht tarf ma im Turna odar im Waarcha nu Dialekt reda. In da àndara Fachar redat ma in inschara Schual z Obarsàxa Hoochtitsch. Drbia waars epadia vil eifàchar und schennar, wenn ma uf Obarsàxartitsch àntwoorta chennti ...

Fir ds Obarsàxartitsch au achlei in d Schual z pringa, het d Gmeind Obarsàxa pschlossa dàs Biachli màcha z làà. Wils in dr Schwiz nitzlich ischt, Hoochtitsch reda z chenna, plibt ds sab d Sprààch in dr Schual. Drnabat wettant wiar àbar au achlei Obarsàxartitsch laarna.

In dem Biachli hets Üüfgààba fir d Fachar Geografii, Gschicht und Titsch. Auchi Leerar tiant albig widar as Kapital drüss mit auch dirschàffa. Am Àfàng isch as gààr net asoo liacht, Obarsàxartitsch z lasa und ma muass scho achlei iaba, bis as so gschwint geit wia ds Reda. Àbar scho bààld geits wian am Schniarli. De gits vilicht au Weertar odar Setz, wàn iar net wissat, wàs gnau gmeint ischt. De fraagat daheima odar bi da Varwàndta, wà Obarsàxartitsch reda chennt. Dia chennt auch sichar au nu witarhalffa.

Geografii

A – Obarsàxa

Wiar sind z Obarsàxa daheima. Dàs ischt a Gemeind in dr Surselva mit ungfaar 700 Iiwoonar. Dia 700 Lit labant àbar net apa àlli im ggliicha Doorf. Dia sind varteilt uf an Hüffa chliini Deerfli. Dia Àart vu Sidlig heisst Strausidlig. Da einzelna

Deerfli sagant wiar z Obarsàxa _____. Dàs _____ wà ich laba

heisst _____.
D Lit z Obarsàxa redant Obarsàxartitsch. Dàs ischt an scheeni Sprààch, wà mit am Wàllisartitsch varwàndt ischt. Obarsàxa ischt umga vu elf varschidana Gmein-

da. Dia Gmeinda heissant: _____, _____, _____, _____

_____, _____, _____, _____, _____, _____, _____,

_____, und _____. In dena Deerfar redant d Lit zum greeschta

Teil _____. So hei wiar au im Obarsàxartitsch as pàrr Weertar, wà wiar vu

da Waltscha ubarnu heint. Zum Biispill _____, _____, _____.
Ds Gebiat vu Obarsàxa ischt iiteilt dir zwei groossi Tebal: Ds Meiarhofar Tobal

mit am _____ bàch und ds Groosstobal mit am _____ bàch. Ds

Gebiat üssar am Meiarhofar Tobal heisst _____, dàs zwischat da beeda

Tebal heisst _____ und dm Gebiat indar am Groosstobal seit ma _____

_____.

Weval Heffli vu Obarsàxa kennscht? Wàà z Obarsàxa sind dia?

B – Ds Wàppa vu Obarsàxa

Ds Wàppa vu Obarsàxa het an varsteggti Beditig. Uf am Wàppa ischt in dr roota Helfti an goldiga Schlussal z gsee. Dàs ischt dr Schlussal vum Aposchtal Petrus. Deer ischt Chilchapatroo vu Obarsàxa. Uf dr àndara Sita vum Wàppa sind wiissi und blàawi Bàlka. Dia arinnarant insch an frianari Zita, wà d Friiharra vu Rhäzüns nu z Obarsàxa z befala gha heint.

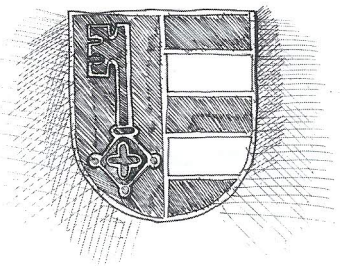

C – Kennscht düuw di üss z Obarsàxa?

Wil Obarsàxa net eifàch eis Doorf ischt, isch as gàar net asoo eifàch, d Ubarsicht z pààlta.

Üüfgàab 1: Chàarta lasa

(Zusatzmaterialien: Zwei Karten mit Obersaxen und eine Legende)

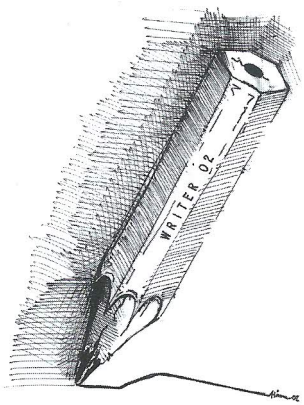

Uf dr Legenda gsiascht düuw a Liischta mit da Oortsnamam vu dr gànza Gmeind Obarsàxa. Jatz settischt dena Namam dia richtiga Nummara vu dr Chàarta ga. Im Fàll dàss da nauwis net weischt, fraag eifàch daheima odar bi Varwàndta und Bekànnta. Dia chennt diar sichar halffa. Wenn d Idee hescht, as faali apis, de chàscht dàs in d Chàarta schriba.
(Màch dia Üüfgàab zeerscht mit ama Bliistift. Drnàà chàscht de in dr Schual nu mit da àndara Schialar varggliicha. Asoo chàscht de nu üsswaggsla, varbessara und drzua schriba.)